

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งระหว่างปีพ.ศ. 2525-2540 มุ่งศึกษาว่า ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งเป็นอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยเบื้องหลังการนำเสนอภาพเหล่านั้น และสื่อเพลงลูกทุ่งแสดงบทบาทอะไรในการนำเสนอภาพดังกล่าว แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน

1. ทฤษฎีที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง ได้แก่ ทฤษฎีสตรีศึกษากลุ่มเฟมินิสต์
2. แนวคิดที่ใช้ประกอบการประเมินบทบาทของสื่อเพลงลูกทุ่ง ได้แก่แนวคิดเรื่องบทบาทของสื่อ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของสื่อในประเด็นบทบาทชาย-หญิงกับสภาพการณ์ในโลกที่เป็นจริง
3. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ปัจจัยเบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง ได้แก่ แนวคิดเรื่องเพลงลูกทุ่ง และทฤษฎีกระบวนการทำงานขององค์กรสื่อท่ามกลางปัจจัยแวดล้อม

1. ทฤษฎีสตรีศึกษากลุ่มเฟมินิสต์

ซีโมน เดอ โบวัวร์ ได้นิยามคำว่า Feminist ไว้ว่า “ เฟมินิสต์ก็คือ ผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้ที่ต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้หญิง...”

อมรสิริ สันห์สุรติกุล ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องผู้หญิงของซีโมน เดอ โบวัวร์ ไว้ในบทบรรยายในการเสวนาเรื่อง “แนวคิดเรื่องผู้หญิงของซีโมน เดอ โบวัวร์” ที่จัดขึ้น ณ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สรุปความได้ดังต่อไปนี้

ซีโมนยอมรับว่า ผู้หญิงและผู้ชายนั้นมีความแตกต่างกันทางสรีระ เป็นความแตกต่างกันทางธรรมชาติ แต่ไม่ยอมรับว่าธรรมชาติ "ความเป็นหญิง" และ "ความเป็นชาย" นั้นมีอยู่จริง หรือติดตัวมาตั้งแต่เกิด เธอยืนยันว่าแท้จริงการอบรมเลี้ยงดูเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายให้แตกต่างกันต่างหาก ที่มีบทบาทในการกำหนดและสร้างสภาพแห่งความเป็นหญิงกับความเป็นชายอย่างเห็นได้ชัดเจน จึงกล่าวได้ว่า สังคมมีอิทธิพลเหนือเด็กทั้งหญิงและชายอย่างเห็นได้ชัด เพราะสังคมได้หล่อหลอมเด็ก ๆ ตั้งแต่วัยทารกให้เป็นไปตามความประสงค์ของวัฒนธรรมในสังคมนั้น ความแตกต่างระหว่างผู้หญิงและผู้ชายที่ถูกหล่อหลอมขึ้นมานี้เอง เป็นสาเหตุให้ผู้หญิงต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบอยู่ตลอดเวลา

การที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่คิดที่จะต่อสู้เพื่อความเสมอภาคนั้น เป็นเพราะทัศนคติและค่านิยมของสังคมได้ฝังรากลงลึกมาก จนทำให้ผู้หญิงยอมรับสถานภาพที่ต่ำต้อยกว่าของตนเองโดยคุณิสำหรับการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคในทัศนะของซีโมนนั้น หมายถึง ผู้หญิงจะต้องต่อสู้เพื่อผู้หญิงด้วยกัน ไม่ใช่ต่อสู้เพื่อเข้าไปยึดตำแหน่งหน้าที่ของผู้ชาย แต่เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้หญิงส่วนใหญ่ เพื่อให้การกดขี่ การเอารัดเอาเปรียบ และการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงหมดไปจากสังคมตลอดจนเพื่อให้ผู้หญิงได้มีโอกาสในสังคมในฐานะมนุษย์คนหนึ่งอย่างเต็มภาคภูมิเท่าเทียมกับผู้ชาย

ส่วนกาญจนา แก้วเทพ (2531) ได้ให้คำอธิบายถึงทฤษฎีสตรีศึกษากลุ่ม Feminist Approach ไว้ว่า

Feminist Approach ประกอบไปด้วยกลุ่มปลีกย่อยอีกหลายกลุ่ม แต่ไม่ว่า จะแตกแยกออกไปอย่างไรก็ตาม จุดร่วมหลักของแนวทฤษฎีนี้ก็คือ การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ซึ่งมีลักษณะของความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศมาตั้งแต่สังคมในอดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศก็ยังดูเป็นปัญหาคู่โลก ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาไปบ้าง แต่ทว่าสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ก็คือการเอารัดเอาเปรียบระหว่างเพศนั่นเอง

สำหรับการวิเคราะห์สภาพสังคมปัจจุบันทุกสังคมที่มีอยู่ทุกวันนี้ แนวทางนี้เห็นว่าเรากำลังตกอยู่ในสังคมแบบถืออำนาจชาย (พ่อ) เป็นใหญ่ (Patriarchal) ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชายปรากฏอยู่ในทุกมิติของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การสืบทอดเอกลักษณ์ของแต่ละเพศ

ในระบบนี้แม้ว่าผู้หญิงจะเป็นผู้ผลิตที่สำคัญ แต่ผู้ชายจะเป็นคนคุมอำนาจโดยผ่านโครงสร้างครอบครัวแบบผิวเดียวเมียวเดียว โดยสร้างทัศนคติที่ว่า ผู้ชายเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว นอกจากนั้นก็ยังผ่านโครงสร้างการผลิตแบบชายเหนือหญิง (ผู้ชายเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต) และผ่านการควบคุมของกลไกรัฐ

ในสังคมแบบถืออำนาจชายเป็นใหญ่ จะมีทัศนคติหรืออคติทางเพศที่เรียกว่า “เพศนิยม” (Sexist) อันได้แก่ ความเชื่อที่ว่าเพศบางเพศมีความเหนือกว่าหรือด้อยกว่าอีกเพศหนึ่ง และได้ใช้เป็นเกณฑ์พื้นฐานในการตัดสินวินิจฉัยทุกสิ่งทุกอย่าง

สรุปได้ว่า ทฤษฎี Feminist มีหลักสำคัญคือ

1. มองเห็นว่าสังคมเป็นผู้กำหนดสถานภาพของผู้หญิงให้ด้อยกว่าชาย โดยได้ปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมดังกล่าวจนเกิดการฝังรากลึก ซึ่งการปลูกฝังนี้ กระทำผ่านการทำงานของสถาบันต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว ซึ่งมักอบรมเลี้ยงดูบุตรชายและบุตรหญิงแตกต่างกัน, สถาบันการศึกษา ซึ่งมักตอกย้ำภาพลักษณ์ดั้งเดิมที่สังคมกำหนดให้ผู้หญิง หรือผู้ชาย ไว้ในหนังสือตำราเรียนต่าง ๆ ตลอดจนสถาบันสื่อมวลชน ซึ่งมักสอดแทรกทัศนคติและค่านิยมที่ว่าผู้ชายมีสถานภาพเหนือกว่าผู้หญิง ไว้ในสื่อชนิดต่าง ๆ ไม่เว้นแม้แต่สื่อที่ให้ความบันเทิงอย่างสื่อเพลงลูกทุ่ง
2. คัดค้านความเชื่อที่ว่า การที่ผู้หญิงมีฐานะด้อยกว่าชายนั้น เป็นสิ่งที่เป็นปกติและเหมาะสมอยู่แล้ว
3. ต้องการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายในสังคม ให้เกิดความเท่าเทียมกัน เพื่อที่มนุษย์ทุกคนจะได้มีโอกาสทำสิ่งต่าง ๆ ตามศักยภาพของตน ในฐานะที่เป็นมนุษย์อย่างเต็มความสามารถและเต็มภาคภูมิ

สำหรับสังคมไทย จัดได้ว่าเป็นสังคมที่ถืออำนาจชายเป็นใหญ่สังคมหนึ่ง ทำให้มีปัญหาคือความไม่เท่าเทียมทางเพศมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม นับจากปี พ.ศ.2525 เป็นต้นมา รัฐเริ่มเล็งเห็นถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ จนได้มีการจัดทำแผนพัฒนาสตรีระยะยาวขึ้น ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีสตรีศึกษากลุ่ม Feminist Approach เป็นทฤษฎีเบื้องหลัง และช่วยในการวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงในบทเพลงเปรียบเทียบกับภาพของผู้ชายในบทเพลงว่า ในระหว่างปี พ.ศ.2525-2540 เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งได้มีการนำเสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ที่เท่าเทียมกับชายมากขึ้นหรือไม่ หรือยังคงนำเสนอภาพของผู้หญิงหัวเก่า และผู้หญิงที่กำลังระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ ที่มีลักษณะด้อยกว่าชาย กล่าวคือ ต้องพึ่งพิงผู้ชาย และมักเป็นผู้ถูกกระทำ ซึ่งเป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศในสังคมที่ถือว่าชายเป็นใหญ่อยู่เช่นเดิม

2. แนวคิดเรื่องบทบาทของสื่อ

Susannah Wilson (1981) (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2540: 24) ได้ประมวลแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของสื่อในประเด็นหญิง-ชายกับสภาพการณ์ในโลกที่เป็นจริง โดยใช้แนวคิดเรื่องบทบาทของสื่อเป็นเกณฑ์ซึ่งจะแบ่งประเภทได้เป็น 3 แบบ คือ

(1) การมองว่าสื่อมวลชนมีบทบาทเป็นกระจก สะท้อนภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อสรุปประการหนึ่งที่ S.Wilson กล่าวไว้ก็คือ คงจะไม่มีมีความสำคัญอย่างตรง ๆ (direct relation) ระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงกับภาพสะท้อนในสื่อ ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่ากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานสื่อมวลชนนั้นเกิดมาจากบุคคลหลายฝ่ายที่มีทัศนคติและอุดมการณ์แตกต่างกัน

(2) การมองว่าสื่อมวลชนมีบทบาทเป็นตัวตอกย้ำ (reinforcer) แบบอย่างค่านิยม ความคิด และความเชื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม ในแง่นี้ บรรดาภาพต่าง ๆ ที่ปรากฏในสื่อก็จะเป็นภาพที่ถูกคัดเลือกแล้วให้เป็นแต่ภาพที่สังคมต้องการจะส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น กล่าวคือ สื่อมวลชนจะทำหน้าที่เหมือนสถาบันทางสังคมอื่น ๆ คือ เป็นตัวแทนในการอบรมบ่มเพาะให้สมาชิกสังคมเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม (agents of socialization)

(3) มองว่าสื่อมวลชนมีบทบาทในการเป็นกลไกแห่งการเปลี่ยนแปลงสังคม (Social Change) โดยที่ S.Wilson ได้อ้างทัศนะของ Albercht (1954) ว่า สื่อมวลชนสามารถจะนำเสนอแบบอย่างใหม่ ๆ ค่านิยม แนวคิด และความเชื่อใหม่ ๆ ที่จะก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทั้งระดับแนวคิดและการกระทำในสังคมได้ อย่างไรก็ตาม S.Wilson ตั้งข้อสังเกตว่า สำหรับสื่อมวลชนที่มีขนาดใหญ่ทั่ว ๆ ไป เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ มักจะเล่นบทบาทนี้ไม่ค่อยได้ เพราะกลไกการควบคุมต่าง ๆ ของสังคม ทำให้มักมีเนื้อหาในแง่อนุรักษ์นิยมเป็นส่วนใหญ่ (หรืออย่างมากที่สุดก็เพียงแค่ปฏิรูป) นอกจากนั้น ทางด้านผู้รับสารเองก็ยังมีกระบวนการเลือกรับสารอีกด้วย ซึ่งอาจจะไม่เลือกรับรู้ด้านที่ก้าวหน้าแปลกใหม่ของเนื้อหาที่เป็นได้ S.Wilson เห็นว่าน่าจะเป็นพวกสื่อเฉพาะกิจ (Specialized Media) ที่มีเป้าหมายจะเปลี่ยนแปลงแนวคิดและแนวทางปฏิบัติแบบเก่าอย่างแน่ชัดมากกว่าที่จะสร้างผลกระทบเรื่องการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเห็นผลจริงจัง

ในการวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ.2525-2540 นั้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่องบทบาทของสื่อ ของ Susannah Wilson มาประยุกต์ใช้ 2 บทบาทด้วยกัน คือ

1. บทบาทของเพลงลูกทุ่งในการเป็นตัวตอกย้ำแบบอย่าง ค่านิยม และความคิดเก่า ๆ เกี่ยวกับผู้หญิง โดยการเสนอภาพของผู้หญิงที่ถูกคัดเลือกแล้ว ให้เป็นภาพที่สอดคล้องกับความเชื่อของสังคม เป็นภาพที่แสดงให้เห็นว่า หญิงยังคงด้อยกว่าชาย
2. บทบาทของเพลงลูกทุ่งในการเป็นกลไกแห่งการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการเสนอภาพใหม่ ๆ ของผู้หญิง ซึ่งเป็นภาพที่อาจก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทั้งด้านแนวคิด และการกระทำของผู้หญิงในสังคมไทย เป็นภาพที่แสดงให้เห็นว่าหญิงมีความเท่าเทียมกับชาย

3. แนวคิดเรื่องเพลงลูกทุ่ง

ในการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อ นั้น ไม่อาจมองข้ามธรรมชาติและเอกลักษณ์ของสื่อที่เป็นตัวรองรับเนื้อหานั้นได้ เพราะธรรมชาติและเอกลักษณ์ของสื่อแต่ละชนิดนั้นแตกต่างกัน ส่งผลให้เนื้อหาของสื่อมีเอกลักษณ์ของตนเอง แตกต่างจากสื่ออื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงในหนังสือพิมพ์รายวัน และในนิตยสารสำหรับผู้หญิงนั้น ย่อมได้ภาพที่แตกต่างกัน สืบเนื่องมาจาก

ธรรมชาติของสื่อทั้งสองนั่นเอง ดังนั้น ในการวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลง ลูกทุ่ง จึงต้องทราบแนวคิดเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งเสียก่อน

3.1 ต้นกำเนิดของเพลงลูกทุ่ง

เอนก นาวิกมูล ได้กล่าวถึงเพลงลูกทุ่งไว้ในหนังสือเพลงนอกศตวรรษ (2527 : 57-68) สรุปความได้ว่า เพลงลูกทุ่งนั้น กำเนิดมาจากเพลงพื้นเมือง เนื่องจากนักร้องลูกทุ่งในสมัยก่อนนั้น มาจากท้องถิ่นเช่นเดียวกับชาวเพลงพื้นเมือง และด้วยเหตุนี้เองส่งผลให้เพลงลูกทุ่งและเพลงพื้นเมืองมีภาษาและวิธีการบอกเรื่องราวคล้ายคลึงกัน โดยเพลงลูกทุ่งมักนำทำนองเพลงพื้นเมืองมาตรง ๆ หรือนำมาปรับปรุง ส่วนเนื้อร้องนั้น เพลงลูกทุ่งก็มีความคล้ายคลึงกับเพลงพื้นเมือง ซึ่งมักมีเนื้อเรื่องหนักไปในทางเกี่ยวพาราตี เรื่องความรัก และเรื่องแฝงความสองแง่สองง่าม หลายเพลงมีการร้องโต้คารมกันระหว่างหญิงและชาย อย่างไรก็ดี เพลงลูกทุ่งมีเนื้อร้องกว้างกว่า สามารถจะกล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ได้ทุกเรื่อง ตั้งแต่เรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง, การชมธรรมชาติ และเรื่องของความรัก ส่วนในด้านลีลาการร้องนั้น เพลงลูกทุ่งมักมีการเล่นลูกคอเช่นเดียวกับเพลงพื้นเมือง

3.2 วิวัฒนาการของเพลงลูกทุ่ง

เมื่อใช้การศึกษาของจินตนา ดำรงค์เลิศ (2533 : 46-68) เป็นพื้นฐาน สรุปได้ว่า เพลงลูกทุ่งมีวิวัฒนาการดังต่อไปนี้

(1)ยุคต้น (พ.ศ.2481-2507) ถือได้ว่าเป็นยุคบุกเบิกเพลงลูกทุ่ง เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งช่วงนี้ มักกล่าวถึงธรรมชาติที่สวยงามของชนบท ส่วนวิถีชีวิตชาวชนบทนั้น มักกล่าวถึงความรักของหนุ่มสาว ความยึดมั่นในศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนปัญหาความยากจนของชาวนา

(2)ยุคทองของเพลงลูกทุ่ง (พ.ศ.2507-2513) สืบเนื่องมาจากการมีคำว่า "เพลงลูกทุ่ง" เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก และการนำเสนอเพลงลูกทุ่งทางรายการโทรทัศน์ ทำให้เพลงลูกทุ่งแพร่หลายและได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว เพลงลูกทุ่งในยุคนี้มีมากมาย เนื้อหาของเพลงมีหลากหลาย เช่น บรรยายถึงชีวิตชนบท, สะท้อนชีวิตสาวชาวนาที่หลงแสงสีเมืองกรุง, ส่งสอนศาสนาศีลธรรม เป็นต้น

(3)ยุคภาพยนตร์เพลง (พ.ศ.2513-2515) ยุคนี้เริ่มมีการแข่งขันกันอย่างมากระหว่างเพลงลูกกรุงและเพลงลูกทุ่ง ตลอดจนเพลงลูกทุ่งด้วยตนเอง จึงได้เริ่มมีการนำเพลงลูกทุ่งมาประกอบภาพยนตร์ เมื่อภาพยนตร์เรื่องแรกคือเรื่อง “มนต์รักลูกทุ่ง” ประสบความสำเร็จ ก็มีเรื่องอื่น ๆ ตามมาอีกมาก ลักษณะเด่นของเพลงลูกทุ่งช่วงนี้คือ อารมณ์ขัน และอารมณ์เสียดสีซึ่งใช้ถ้อยคำแบบชาวบ้าน ๆ

(4)ยุคเพลงเพื่อชีวิต (พ.ศ.2516-2519) ช่วงนี้เป็นช่วงที่ประชาธิปไตยเบ่งบานในประเทศไทย ส่งผลให้เพลงลูกทุ่งมีเนื้อหากล่าวถึงความยากจนของชาวนา กรรมกร โดยรัฐบาลก็ได้มีการห้ามปรามแต่อย่างไร ยุคนี้ยังได้มีเพลงลูกทุ่งผสมบทพูดเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง หรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน สร้างความขบขันเฮฮาแต่แฝงไว้ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์อย่างคมคาย

(5)ยุคหางเครื่องและคอนเสิร์ต (พ.ศ.2519-2528) หลังเกิดเหตุการณ์นองเลือดขึ้นเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งก็เกี่ยวพันกับเศรษฐกิจและการเมืองน้อยลง เพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมกลับมามีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักและการเกี่ยวพาราตีเช่นเดิม หลังปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมา มีนักร้องเกิดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก ผลงานที่ผลิตก็หลากหลาย นักร้องลูกทุ่งและนักแต่งเพลงต้องปรับตัวให้ทันสมัยตลอดเวลาเพื่อให้แข่งขันกับผู้อื่นได้ ในยุคนีวงดนตรีลูกทุ่งต้องใช้งบลงทุนมหาศาล มีการใช้เครื่องเสียงและเทคนิคแสงสีที่ทันสมัย มีการเดินประกอบของหางเครื่องซึ่งนับวันยิ่งวิจิตรตระการตามากขึ้น เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งในช่วงนี้สะท้อนให้เห็นปัญหาใหม่ ๆ ของสังคมไทย เช่น การย้ายถิ่นฐานในการประกอบอาชีพของชาวชนบท การไปขายแรงงานยังต่างประเทศ

(6)ยุคเพลงลูกทุ่งแนวสตริง (พ.ศ.2528-2535) เมื่อดนตรีแนวสตริงและแนวลูกได้พุ่งเข้าสู่ความนิยมของผู้ฟังทั่วประเทศอย่างกว้างขวาง ความนิยมในเพลงลูกทุ่งก็ลดต่ำลง จนเรียกได้ว่าวงการเพลงลูกทุ่งไทยได้เข้าสู่ภาวะซบเซาที่สุด ช่วงเวลานี้เพลงลูกทุ่งเริ่มมีการปรับตัวเข้ากับแนวดนตรีสมัยใหม่แบบสตริง ทำให่วงการเพลงลูกทุ่งกลับมามีชีวิตชีวาขึ้นอีกครั้ง นักร้องลูกทุ่งที่ประสบความสำเร็จในยุคนี้ได้แก่ พุ่มพวง ดวงจันทร์ ซึ่งผลงานของเธอมีการผสมผสานเพลงแนวสตริงเข้ากับเพลงลูกทุ่งที่มีลักษณะบางประการตามแบบเพลงพื้นบ้าน กล่าวคือ เนื้อหาของบทเพลงเสนอ

ภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ที่กล้าแสดงออกและเป็นตัวของตัวเอง โดยใช้ถ้อยคำแบบภาษาพูดและศัพท์แสดงต่าง ๆ แต่ก็ยังมีการใช้ภาษาแบบเพลงพื้นบ้านผสมอยู่ และ มีการสอดแทรกมุขตลกแฝงความตลกแง่ตองง่าม กล่าวได้ว่า เพลงของพุ่มพวงนั้น มีการเสนอภาพของผู้หญิงแบบใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งยุคก่อน

(7)ยุคปัจจุบัน (พ.ศ.2536-ปัจจุบัน) นับตั้งแต่ราชินีเพลงลูกทุ่ง พุ่มพวง ดวงจันทร์ได้เสียชีวิตลงในปีพ.ศ.2535 วงการเพลงลูกทุ่งก็ได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย เนื่องจากเธอเป็นความหวังที่จะฟื้นฟูความนิยมของเพลงลูกทุ่งให้กลับมาสู้กับเพลงแนวสตริงที่กำลังครองตลาดอยู่ การเสียชีวิตของพุ่มพวง ดวงจันทร์ จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนของวงการเพลงลูกทุ่ง อย่างไรก็ตาม เพลงลูกทุ่งก็ยังยืนหยัดอยู่ได้ ศิลปินเพลงรุ่นใหม่ ๆ ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ.2539 เพลงลูกทุ่งกลับมาได้รับความนิยมอย่างสูงอีกครั้งหนึ่ง และได้รับความนิยมจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ อย่างที่ไม่เคยมาก่อนในช่วงที่เพลงสตริงครองสื่อ

3.3 ลักษณะเด่นของเพลงลูกทุ่ง

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้กล่าวถึงลักษณะเด่น 4 ประการของเพลงลูกทุ่งไว้ในหนังสือ "เส้นทางเพลงลูกทุ่งไทย" จากการสัมภาษณ์เชิงวิชาการ ระหว่างวันที่ 25-29 มิถุนายน 2533 ดังต่อไปนี้

(1)เรียบง่าย คำร้องของเพลงลูกทุ่งมีความเรียบง่าย แต่มีความเป็นระเบียบแบบแผน มีลักษณะสัมผัสแบบกลอน มีท่อนวรรคสลับรับรองส่ง แต่ละวรรคมีคำร้องมากน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับทำนองและจังหวะของเพลง

(2)ใส่ความรู้สึก เพลงลูกทุ่งรับเอาวัฒนธรรมมาจากเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน สามารถเปิดทางให้ผู้ร้องใส่ความรู้สึกลงไปถ้อยคำได้ เพราะมีลีลาการร้องที่ไม่เหมือนเพลงลูกกรุงที่ร้องเรียบ ๆ แต่เพลงลูกทุ่งสามารถเล่นเสียง ใส่ความรู้สึกได้ เช่น ตลก เสียดสี เศร้า สนุก

(3) บันทึกเรื่อง เพลงลูกทุ่งส่วนมากจะบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้ในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน เช่น ภาวะขาดแคลน ภาวะสงคราม สภาพสังคมปัจจุบัน เพลงลูกทุ่งจึงถือได้ว่าได้บันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นประวัติศาสตร์สังคมไทย

(4) เฟื่องภาษา เพลงลูกทุ่งสามารถใช้ถ้อยคำบรรยายให้เกิดภาพพจน์ขึ้นมาได้ บางเพลงมีลักษณะสำนวนโวหารอย่างกับกวีเอก เช่นในเพลงมนต์รักลูกทุ่ง ของครูไพฑูริย์ บุตรชั้น “หอมเอ๋ย หอมดอกกระถิน รวยระรินเกล้ากลิ่นกองฟาง..”

แนวคิดเรื่องเพลงลูกทุ่งนี้ ผู้วิจัยใช้ประกอบการพิจารณาถึงสาเหตุเบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง ซึ่งอาจแตกต่างจากภาพของผู้หญิงในสื่ออื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองแตกต่างกันออกไป ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. ทฤษฎีกระบวนการทำงานขององค์กรสื่อท่ามกลางปัจจัยแวดล้อม

องค์กรสื่อเป็นผู้ที่ผลิตเนื้อหาของสื่อออกมา แต่ในการผลิตนั้น องค์กรสื่อยังมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสังคมอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า เนื้อหาของสื่อจะเป็นอย่างไร ไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในองค์กรสื่อเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกองค์กรอีกด้วย

Denis McQuail (1994) ได้กล่าวถึงอิทธิพลขององค์กรสื่อที่มีต่อเนื้อหาของสื่อว่า ในมุมมองแบบถือเอาสังคมเป็นหลัก (Society-Centric) สิ่งที้องค์กรสื่อผลิตนั้น ถูกกำหนดโดยแรงผลักดันของสังคมภายนอกองค์กร รวมถึงความต้องการของผู้รับสาร

Gerbner (1969) ได้ให้ภาพของผู้ผลิตสื่อไว้ว่า เป็นผู้ดำเนินการภายใต้แรงกดดันต่าง ๆ จากภายนอก อันได้แก่ ลูกค้า, คู่แข่ง, ผู้มีอำนาจต่าง ๆ ในสังคม (โดยเฉพาะในทางกฎหมายและการเมือง), ผู้เชี่ยวชาญ และสถาบันอื่น ๆ ในสังคม รวมถึงผู้รับสาร

หากใช้การศึกษาของ Engwall (1978) มาเป็นพื้นฐาน จะทำให้เห็นได้ว่า การที่จะเข้าใจการทำงานขององค์กรสื่อได้นั้น ต้องทำความเข้าใจกับความสัมพันธ์ 5 ชนิดดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ต่อสังคม
2. ความสัมพันธ์กับเจ้าของสื่อ ลูกค้า และผู้จำหน่าย
3. ความสัมพันธ์กับแหล่งวัตถุดิบ
4. ความสัมพันธ์ภายในองค์กร
5. ความสัมพันธ์กับผู้รับสาร

เมื่อนำทฤษฎีกระบวนการทำงานขององค์กรสื่อท่ามกลางปัจจัยแวดล้อม มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัจจัยเบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายในองค์กร แบ่งเป็น

- (1) ผู้บริหารองค์กร คือผู้ที่มีอิทธิพลต่อการผลิตเพลงลูกทุ่ง เป็นผู้ซึ่งมุ่งหวังผลกำไรทางธุรกิจ
- (2) ผู้ประพันธ์เพลง คือผู้ที่ทำหน้าที่ผลิตเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งออกมา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลง สำหรับเพลงลูกทุ่งนั้น ผู้ประพันธ์เพลงเกือบทั้งหมดล้วนเป็นผู้ชาย ดังนั้นภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง จึงเป็นภาพที่เกิดจากความคิดของผู้ชายเกือบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเพลงที่นักร้องหญิงเป็นผู้ขับร้อง หรือนักร้องชายเป็นผู้ขับร้อง

ปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่

- (1) สภาพสังคมในช่วงเวลาที่ทำการวิจัย คือ ปี พ.ศ.2525-2540

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของครูเพลง ลพ นูรีรัตน์ โดยขจร ฝ้ายเทศ (2540) พบว่า ช่วงปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมา เป็นยุคอุตสาหกรรมทุนนิยม ส่งผลให้วงการเพลงลูกทุ่งมีการดำเนินธุรกิจแบบอุตสาหกรรม ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2528 จนถึงปัจจุบัน อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกได้แพร่หลายเข้ามาสู่สังคมไทย ส่งผลให้ ลพ นูรีรัตน์ ได้สร้างภาพของผู้หญิงแบบใหม่ตามแบบวัฒนธรรมตะวันตก คือ ผู้หญิงที่กล้าแสดงออกในเรื่องความรัก แต่ก็ยังไม่ทิ้งความเป็นเพลงลูกทุ่งที่พัฒนามาจากเพลงพื้นบ้าน บทเพลงของลพ นูรีรัตน์ จึงมักมีเนื้อหาเกี่ยว

พาราซีผู้ชายโดยใช้มุขตลกแบบสองแง่สองง่าม ซึ่งนักร้องที่ได้ให้ภาพของผู้หญิงแบบใหม่ก็คือ พุ่มพวง ดวงจันทร์ จากงานวิจัยของ ขจร ฝ้ายเทศ ทำให้เห็นได้ว่า สภาพสังคมมีอิทธิพลต่อภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลงลูกทุ่ง

(2) คู่แข่ง คือบรรดาผู้ผลิตเพลงลูกทุ่งที่มีอยู่มากมายในท้องตลาด

คู่แข่ง อาจส่งผลกระทบต่อภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งได้ เช่น เมื่อภาพของผู้หญิงแบบใดได้รับความนิยม อาจส่งผลให้ผู้ประพันธ์เพลงท่านอื่น ๆ ลอกเลียนแบบ หรือ หลีกเลียงไปสร้างภาพแบบอื่นเพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ เหล่านี้เป็นต้น

(3) ความนิยมของผู้รับสาร

จากการศึกษาของ ขจร ฝ้ายเทศ (2540) พบว่า ลพ บุรีรัตน์ พยายามทำให้เพลงลูกทุ่งเป็นที่ยอมรับของมวลชนทุกระดับชั้น มิใช่นิยมในหมู่ชาวชนบทเพียงอย่างเดียว ลพ บุรีรัตน์ จึงใช้อัตลักษณ์ (identity) ของความทันสมัย ที่ชนทุกชั้นแสวงหา มาเป็นตัวเชื่อมโยงทุกชนชั้นเข้าด้วยกัน แสดงให้เห็นว่า ผู้รับสาร มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการวิจัยเกี่ยวกับภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลงนั้นมีไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับภาพของผู้หญิงในสื่ออื่น ๆ ด้วย เพื่อเป็นฐานความรู้ และช่วยให้เห็นภาพรวมได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเบื้องหลังการผลิตเพลง เพื่อประกอบการวิเคราะห์ถึงปัจจัยเบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลงลูกทุ่ง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับภาพสะท้อนของผู้หญิงในบทเพลง

Cynthia M. Lont (1995) ได้ศึกษาผู้หญิงในเพลงร็อค พบว่า ในยุคแรก ๆ นั้น เนื้อหาของเพลงร็อคได้เสนอภาพของผู้หญิงตามแบบประเพณีดั้งเดิม คือ เป็นภาพของผู้หญิงที่รักเดียวใจเดียว มีจุดมุ่งหมายในชีวิตเพียงอย่างเดียวคือ การค้นหารักแท้ ภาพของผู้หญิงวัยรุ่นในบทเพลงของวงดนตรีร็อคหลายวงถูกนำเสนอเป็นสตรีโลกที่มีชีวิตอยู่ด้วยหัวใจ แต่ไม่ค่อยมีสมอง ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่ค่อยเอาจริงเอาจัง ไม่มีความทะเยอทะยานใด ๆ นอกจากคิดแต่จะเฝ้าหาผู้ชายสักคน เนื้อหาของ

บทเพลงร็อคนั้นได้สะท้อนค่านิยมต่าง ๆ จากมุมมองของผู้ชาย ต่อมาในช่วงปี 1972-1982 เพลงร็อคส่วนใหญ่ยังเสนอภาพของผู้หญิงไม่หลากหลายนัก เช่น ภาพของผู้หญิงที่มีอารมณ์อ่อนไหว, มีเสน่ห์, พึ่งพาผู้อื่น, น่าเอ็นดูเหมือนเด็ก ๆ, อันตราย ๆ ส่วนผู้ชายจะถูกนำเสนอว่า มีอารมณ์อ่อนไหว, พึ่งพาผู้อื่น, พึ่งพาตนเอง, มีอำนาจ, ซื่อสัตย์, รักการผจญภัย, มั่นใจในตัวเอง ๆ กล่าวได้ว่า ในขณะที่ผู้หญิงจะถูกเสนอในลักษณะของ “ความเป็นหญิง” เสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้ชายกลับถูกนำเสนอแบบมีทั้งลักษณะ “ความเป็นหญิง” และ “ความเป็นชาย” อยู่ในตัวเอง

สุภา อังกรวารานนท์ (2527) ทำการศึกษาความหมายแฝงของคำว่า “ผู้หญิง” จากความเปรียบในบทเพลงไทยสากลประเภทลูกทุ่งและลูกกรุงในช่วงปีพ.ศ.2512-2525 ผลการวิจัยพบว่าผู้ชายและผู้หญิงมีทัศนคติและความรู้สึกนึกคิดต่อผู้หญิงต่างกัน ผู้หญิงจะมีทัศนคติที่ไม่ดีคือ ไม่ยกย่องตนเอง ในขณะที่ผู้ชายจะมีทัศนคติที่ดีและไม่ดี ในการแสดงความรู้สึกที่ไม่ดีนี้ ผู้ชายจะแสดงการดูถูกเหยียดหยามผู้หญิงไว้ด้วย โดยเลือกแบบเปรียบเทียบที่สื่อความหมายว่า ผู้หญิงเป็นผู้ที่ไร้ใจไม่ได้ ไม่มีเกียรติควรแก่การยกย่อง

จินตนา ดำรงค์เลิศ (2531) ได้ทำการศึกษาชนบทรรมนิยม ประเพณี ค่านิยม และการดำเนินชีวิตของชาวชนบทที่ปรากฏอยู่ในเพลงลูกทุ่งตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปีพ.ศ. 2525 ในส่วนของผู้หญิง พบว่า สิ่งที่ผู้ชายสนใจก็คือ ความสาวและความสวยของผู้หญิง พรหมจรรย์ก็ยังคงมีค่าในสายตาผู้ชาย แต่ค่านิยมนี้ก็ไม่เด่นชัดนัก ยังมีผู้ชายบางคนที่ไม่สนใจกับการที่ผู้หญิงเคยผ่านมือชายมาก่อน อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงที่ดีต้องมีคุณสมบัติของการเป็นภรรยาที่ดี เป็นแม่บ้านแม่เรือน แต่ในทางตรงข้าม การที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคนกลับยังคงเป็นที่ยอมรับและยกย่อง นอกจากนี้ บทเพลงลูกทุ่งยังสะท้อนว่า ผู้หญิงชาวชนบทที่เข้ามาทำงานในเมืองแล้วประสบความสำเร็จมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่มักต้องตกระกำลำบาก บ้างก็ต้องขายแรงงาน บ้างก็ถูกหลอกจนเสียพรหมจรรย์ และมักมีจุดจบแบบโศกนาฏกรรม เช่น ท้องไม่มีพ่อ, ต้องกลายเป็นโสเภณี เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมักเป็นฝ่ายถูกกระทำอยู่เสมอ

เมตตา กฤตวิทย์ และ ภิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ (2532) ได้ทำการศึกษาภาพรวมของผู้หญิงในเพลง เป็นการศึกษาคำร้องเพื่อนำมาวิเคราะห์แก่นของแต่ละเพลง การสะท้อนภาพสังคมและ

ภาพรวมที่ปรากฏในเพลง จากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ภาพของผู้หญิงในเพลงเก่าจะยึดติดกับค่านิยมเดิม ๆ คือ เป็นฝ่ายรับ สงวนท่าทีในเรื่องความรัก เมื่อแต่งงานแล้วต้องยึดมั่นในสามี เป้าหมายในชีวิตคือการมีความรัก มีผู้ชายมาปกป้อง และได้แต่งงานสมหวังในที่สุด ส่วนบทเพลงปัจจุบันพบว่า ในเพลงลูกกรุงนั้น บุคลิกลักษณะของผู้หญิงนั้นเปลี่ยนไปในหลายลักษณะมากขึ้น กล่าวแสดงออกมากกว่าผู้หญิงสมัยเก่า เพลงลูกทุ่งก็เช่นกัน ในส่วนที่นักร้องชายร้องแม้ยังคงพรรณนาถึงรูปโฉมของผู้หญิงอยู่เช่นเดิม แต่สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาคือการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้หญิงชนบท เช่น การอพยพเข้าเมือง ความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม ในส่วนของนักร้องหญิงจะไม่ค่อยสอนให้ผู้หญิงรักษาพรหมจารีแล้ว คงมีแต่การบรรยายถึงปัญหาของการสูญเสียสิ่งนี้ไป โดยรวมแล้วผู้หญิงลูกทุ่งมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

บุปผา เมษศรีทองคำ (2534) ทำการศึกษาบทบาทของเพลงลูกทุ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยศึกษาเพลงลูกทุ่งในช่วงปีพ.ศ.2532-2533 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงพบว่า ผู้หญิงมีการเกี่ยวพาราฮีผู้ชายบ้าง แต่ผู้หญิงที่สงวนท่าทีแบบกุลสตรีไทยก็ยังมีอยู่ ในเรื่องของความรักนวลสงวนตัว บทเพลงก็สะท้อนทั้งภาพของผู้หญิงที่รักนวลสงวนตัวและไม่รักนวลสงวนตัวโดยยอมโอนอ่อนผ่อนตามผู้ชาย อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดการชิงสุกก่อนห่ามขึ้น ผลเสียจะตกอยู่กับฝ่ายหญิงเพราะฝ่ายชายมักไม่รับผิดชอบ ในด้านความรัก ทั้งชายและหญิงต่างต้องการความรักแบบรักเดียวใจเดียว เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเปลี่ยนใจก็มีการตัดพ้อ อย่างไรก็ตาม เพลงลูกทุ่งได้กล่าวถึงผู้ชายเจ้าชู้มากกว่าผู้หญิงเจ้าชู้ นอกจากนี้ ผู้หญิงจะถูกกล่าวหาว่ามองค่าของความรักด้วยวัตถุเงินทอง และสนใจผู้ชายที่สรรหาวัตถุสิ่งของที่สนองความต้องการของตนได้ แต่ผู้หญิงที่รักศักดิ์ศรีมากกว่าเงินก็ยังพอมืออยู่บ้าง ส่วนบทบาทของภรรยา นั้น ผู้หญิงถูกมองว่าต้องเป็นแม่บ้านแม่เรือน ทำหน้าที่ปรนนิบัติสามีอย่างไม่บกพร่อง จึงจะเป็นการเอาชนะใจของสามีได้ ตรงข้ามกับสามีซึ่งจะเป็นไปในลักษณะผู้ชายที่ล้าราญอยู่กับอบายมุข เช่นสุรา, การมีเมียน้อย และไม่รับผิดชอบครอบครัว

มิตราภรณ์ อยู่สถาพร (2539) ทำการศึกษาเรื่องการสร้างภาพความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ผ่านบทเพลงไทยสมัยนิยมประเภทเพลงลูกกรุง ระหว่างปีพ.ศ.2527-2539 เป็นการศึกษาถึงภาพรวมของลักษณะความคิด ค่านิยม ทศนคติของผู้หญิงสมัยใหม่ ตลอดจนกระบวนการสร้างภาพในเพลงไทยสมัยนิยม ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ที่ได้รับการนำ

เสนอผ่านสื่อเสียงเพลงมี 3 รูปแบบคือ ผู้หญิงกล้า ผู้หญิงแกร่ง และผู้หญิงเก่ง โดยรวม ๆ แล้ว ผู้หญิงสมัยใหม่จะมีอิสระในการดำเนินชีวิตของตนเอง ตามความต้องการและด้วยความสามารถของตนเอง แต่บางครั้งความอิสระนั้นก็อาจทำให้เกิดความอ้างว้างโดดเดี่ยวได้เช่นกัน ส่วนทัศนคติต่อความรักและความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงนั้น มีแนวคิดว่าความรักที่เป็นเครื่องพันธนาการจะทำให้ผู้หญิงไม่เป็นตัวของตัวเอง และทำให้รู้สึกว่าคุณค่าต่ำกว่าชาย ดังนั้นจึงเกิดการต่อต้านลุกขึ้นสู้ ไม่ยอมอดทนอีกต่อไป ผู้หญิงสมัยใหม่จะมีความรักที่เสมอภาค เคารพซึ่งกันและกัน จริงใจ และซื่อสัตย์ ส่วนทัศนคติต่อสังคมนั้น ผู้หญิงสมัยใหม่ปรารถนาจะให้สังคมดีกว่าที่เป็นอยู่ แต่ไม่ได้กล่าวถึงสถานภาพของผู้หญิงในสังคม ส่วนองค์ประกอบต่าง ๆ ในผลงานเพลงเช่น แนวเพลง รูป ร่ามท่าทางการแสดงออก การแต่งกาย เนื้อหาของเพลงได้มีส่วนปรับเปลี่ยนรูปแบบลักษณะความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ให้ทันสมัยและเปิดกว้างมากขึ้น แต่ในด้านของเนื้อเพลงยังไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก กล่าวคือยังเน้นเรื่องความรักเป็นหลัก

งานวิจัยเกี่ยวกับภาพสะท้อนของผู้หญิงในสื่ออื่น ๆ

UNESCO Report No.84 (1979) เป็นงานวิจัยที่จัดทำโดย Mieke Ceulemans และ Guido Fauconnier ซึ่งได้รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับสตรีและสื่อมวลชนของทั่วโลกไว้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สื่อวิทยุ บทบาทของสื่อวิทยุในการให้การศึกษาและพัฒนาในประเทศโลกที่สามนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพ สื่อวิทยุยังคงเป็นเพียงสื่อที่ให้ความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า รายการสำหรับผู้หญิงยังมีน้อยมาก

สื่อโทรทัศน์ ประเด็นสตรีในโทรทัศน์แยกตามประเภทรายการสรุปได้ว่า

- รายการข่าว พบว่าผู้หญิงจะได้เป็นข่าวในสัดส่วนที่น้อยมาก และโอกาสที่จะตกเป็นข่าวได้คือ ตกเป็นเหยื่อ, เป็นแม่ หรือไม่ก็อยู่ในฐานะภรรยาที่เป็นผู้สนับสนุนผู้ชาย สรุปว่าภาพของผู้หญิงนั้น ยังไม่ได้สัดส่วนกับความเป็นจริง และเป็นภาพที่ถูกบิดเบือนอยู่มาก
- รายการละคร พบว่า ละครมักเสนอภาพของผู้หญิงตามแบบดั้งเดิม คือ มีลักษณะพึ่งพาผู้ชาย ขึ้นต่อผู้ชาย และการแต่งงานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตผู้หญิง สำหรับอาชีพของผู้หญิงในละครนั้น มักเป็นอาชีพตามประเพณีดั้งเดิม คือ เป็นอาชีพที่เป็นรองชาย ด้อยกว่าชายทั้งสถานภาพและอำนาจ

- รายการเด็ก พบว่า ผู้ชายจะปรากฏในรายการเด็กมากกว่าผู้หญิง และยังมีอาชีพที่กว้างกว่า หลากหลายกว่าผู้หญิงอีกด้วย ส่วนผู้หญิงจะถูกนำเสนอโดยอิงกับสถานภาพทางเพศมากกว่าชาย และจะมีลักษณะอ่อนแอ ต้องขึ้นกับผู้ชาย หากประกอบอาชีพก็จะเป็นอาชีพที่มีสถานภาพต่ำกว่าชาย และเป็นอาชีพตามแบบดั้งเดิมของผู้หญิง ซึ่งเท่ากับว่า รายการเด็กนั้นเสนอภาพของผู้หญิงและผู้ชายในลักษณะตายตัว ส่งผลต่อความเข้าใจบทบาททางเพศของเด็ก

สื่อภาพยนตร์ ภาพยนตร์นั้นยังไม่มีการสะท้อนภาพของผู้หญิงในลักษณะเคลื่อนไหว และสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่ผู้หญิงในภาพยนตร์จะเป็นเพียงวัตถุทางเพศ ซึ่งอาจเนื่องมาจากว่า ธุรกิจภาพยนตร์ยังมีผู้สร้างและผู้กำกับที่เป็นผู้หญิงอยู่น้อยมาก

สื่อหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ได้เสนอภาพของผู้หญิงในลักษณะตอกย้ำถึงสถานภาพความเป็นแม่และความเป็นภรรยา และหน้าที่ของผู้หญิงคือ การเป็นวัตถุทางเพศ กล่าวได้ว่า ภาพของผู้หญิงในหนังสือพิมพ์ถูกนำเสนอตามแบบดั้งเดิม

สื่อวิทยุ ภาพของผู้หญิงในสื่อวิทยุ นั้น ยังคงเป็นภาพที่ผลักดันให้ผู้หญิงยอมรับบรรทัดฐานความเป็นหญิง คือ เป็นผู้ดูแลบ้าน, เป็นผู้บริโภคน และเป็นวัตถุทางเพศ ทั้งนี้เนื่องจากวิทยุผู้หญิงอยู่ได้ด้วยโฆษณา ดังนั้นภาพของผู้หญิงในวิทยุจึงเป็นภาพของผู้หญิงที่โน้มน้ำหนักให้เกิดการบริโภคสินค้าเพื่อปรับปรุงและตกแต่งบ้าน และปรับปรุงเสน่ห์ตนเองเพื่อให้ดึงดูดใจชาย ส่วนภาพของผู้หญิงที่พึ่งพาตนเองได้และมีงานทำนั้นไม่ค่อยปรากฏในวิทยุผู้หญิงมากนัก

นพรัตน์ วงศ์กลุฑ (2531) ทำการศึกษาถึงบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงไทยที่สะท้อนอยู่ในโฆษณาทางโทรทัศน์ โดยศึกษาโฆษณาทางโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7 และ 9 ในรอบเดือนกรกฎาคม 2529 ถึงเดือนมิถุนายน 2530 ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ จะถูกจำกัดให้แสดงบทบาทผู้หญิงสวยแต่ไร้อาชีพมากที่สุด รองลงมาคือ บทบาทของแม่ศรีเรือน บทบาทของผู้หญิงทำงาน และบทบาทของแม่ ตามลำดับ สำหรับบทบาทของผู้หญิงสวยแต่ไร้อาชีพนั้น จะเน้นให้ผู้หญิงเสริมความงาม ปรับปรุงรูปร่างของตนอยู่เสมอเพื่อให้มีผู้มาสนใจรักใคร่ โดยชี้ให้เห็นว่า ความสวยสำคัญกว่าความสามารถ และผู้หญิงมีค่าแค่เพียงวัตถุทางเพศที่มีความงามไว้เพื่อสนองความต้องการและความเป็นใหญ่ของชาย สำหรับบทบาทแม่ศรีเรือน ผู้หญิงจะทำหน้าที่รับใช้ภายในบ้านทุกอย่าง ส่วนบทบาทของผู้หญิงทำงานมีการนำเสนอที่แหวกแนวออกไป เปิดโอกาสให้ผู้หญิงแสดงความสามารถและมีคุณค่าเท่าเทียมกับชาย และสำหรับบทบาทของ

แม้ผู้หญิงจะต้องรับภาระทุกอย่างเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกและให้ความอบอุ่นแก่ลูก ซึ่งจากภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงในโฆษณายังคงมีบทบาทและสถานภาพต่ำกว่าชายอยู่นั่นเอง แม้จะมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงทำงาน แต่ก็จัดว่าน้อยเมื่อเทียบกับบทบาทของผู้หญิงไว้อาชีพและแม่ศรีเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับบทบาทของผู้ชายในโฆษณาซึ่งมักมีอาชีพที่มีเกียรติประสบความสำเร็จในชีวิต

บงกช เสวตามร์ (2533) ทำการศึกษาเรื่องการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณีตัวละครหญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบน ปีพ.ศ.2528-2530 พบว่า ตัวละครหญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบนไปจากตัวละครแบบฉบับจะมีพฤติกรรมหลายด้าน มีทั้งดีและเลวในคนคนเดียว แต่แม้ว่าตัวละครหญิงเหล่านี้จะดูเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงด้อยกว่าผู้ชายอยู่นั่นเอง เช่น ผู้หญิงแกร่งหากมีผู้ชายอยู่เคียงข้างก็จะทำให้มีโอกาสชนะมากขึ้น, ผู้หญิงที่เป็นเมียน้อยหากประพฤติตัวดี สงบเสงี่ยม ก็อาจมีความสุขในที่สุดเพราะสามีกลับมารับเลี้ยงดู แต่ถ้าประพฤติตัวไม่ดีจะได้รับผลกระทบคือ ถูกโดดเดี่ยว ถูกผู้ชายทอดทิ้ง โดยผู้ชายตัวต้นเหตุกลับไม่ค่อยได้รับการตำหนิมากนัก เหล่านี้เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับความเป็นจริงแล้ว เห็นได้ว่ามีหลายส่วนที่แตกต่างจากความจริง เนื่องจากการสร้างภาพยนตร์ถือเป็นการค้าที่มุ่งหวังกำไร ดังนั้นจึงมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงที่หลากหลายเพื่อเรียกความสนใจจากผู้ชม แต่ต้องไม่ขัดแย้งกับบรรทัดฐานหลักของสังคม ส่งผลให้ภาพของผู้หญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบนยังคงต้องพ่ายแพ้ และต้องพึ่งพิงผู้ชาย อย่างไรก็ตาม ถือได้ว่าการนำเสนอภาพของผู้หญิงที่เปลี่ยนแปลงไปจากตัวละครแบบฉบับแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของฝ่ายผู้ผลิต ซึ่งทำให้ตัวละครดูเหมือนคนจริงมากขึ้น และเปิดโอกาสให้ตัวละครหญิงแสดงศักยภาพมากขึ้น แม้ยังมีจุดจบตามแนวคิดแบบเก่าก็ตาม แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมและสังคมในอนาคต

อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2533) ได้ศึกษาคอลัมน์ตอบปัญหาชีวิตในการสะท้อนบทบาทและสถานภาพของสตรีไทย โดยได้ทำการศึกษาคอลัมน์ตอบปัญหาชีวิตในนิตยสารสตรีสาร ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2494-2530 โดยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกคือปี 2494-2516 ช่วงหลังคือปี 2517-2530 ผลการศึกษาพบว่า บทบาทและสถานภาพของสตรีในฐานะบุตรสาวนั้น ช่วงหลังมีมากกว่าช่วงแรก บุตรสาวมีอิสระในการเลือกคู่ครองของตนเอง และมีอิสระในการวิพากษ์วิจารณ์พ่อแม่ ส่วนบทบาท

และสถานภาพของสตรีในฐานะภรรยา นั้น ช่วงหลังสตรีมีบทบาทมากขึ้น โดยต้องรับภาระทั้งงานบ้านและงานนอกบ้าน ส่งผลให้สตรีต้องประสบกับปัญหาครอบครัว เพราะตัวสตรีและสังคมต่างก็ยึดติดกับความเชื่อดั้งเดิมว่า สตรีต้องเป็นภรรยาที่ดี เป็นแม่ศรีเรือน ส่วนบทบาทของมารดานั้น มารดา ยังคงมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนบุตรเช่นเดิม สำหรับสถานภาพของสตรีในสังคมนั้น ปรากฏว่าสตรีได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับชาย แต่บทบาทและสถานภาพของสตรีในด้านอาชีพยังคงประสบปัญหาเช่นเดิมเกี่ยวกับการได้รับอคติทางเพศต่อการประกอบอาชีพในระดับผู้บริหาร สำหรับในด้านความรัก พบว่าสตรีมีอิสระในการแสดงความรักต่อเพศตรงข้ามมากขึ้น แต่ก็ยังมีสตรีบางกลุ่มที่ยังยึดติดกับค่านิยมเรื่อง “กุลสตรี” และ “พรหมจารี” ทำให้สตรีต้องสับสนในพฤติกรรมของตนกับค่านิยมที่ได้รับการสั่งสอนมาตั้งแต่เด็ก

จรินทร์ เลิศจิระประเสริฐ (2535) ได้ทำการศึกษาอาชีพของสตรีในละครโทรทัศน์ โดยศึกษาละครโทรทัศน์ช่วงหลังข่าวทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5 และ 7 ในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน 2532 ผลการวิจัยพบว่า ละครโทรทัศน์ได้นำเสนออาชีพของสตรีอย่างค่อนข้างจำกัดและตายตัว กล่าวคือ อาชีพส่วนใหญ่เป็นอาชีพบริการ เช่น อาชีพคนรับใช้, เลขานุการ, ประชาสัมพันธ์โรงแรม แม้มีการนำเสนออาชีพระดับผู้บริหาร แต่ตัวละครหญิงที่รับบทดังกล่าวมักถูกนำเสนอในลักษณะที่ไม่พึงปรารถนา คือ จู้จู้จุกจิก เจ้าอารมณ์ ในขณะที่ตัวละครชายล้วนมีอาชีพที่มีเกียรติ เช่น แพทย์, เจ้าของเหมือง, ข้าราชการระดับสูง นอกจากนี้การนำเสนออาชีพของตัวละครหญิงนั้น ก็เสนอในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบเล็ก ๆ น้อย ๆ ของตัวละคร สถานภาพการแต่งงานหรือโสดของตัวละครหญิงสำคัญกว่าการมีอาชีพ การได้แต่งงานถือเป็นการประสบความสำเร็จในชีวิต และหลังแต่งงานตัวละครหญิงมักละทิ้งงานเดิมเพื่อทำหน้าที่แม่บ้านแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งตัวละครหญิงเหล่านั้นก็พอใจและมีความสุขกับการเป็นแม่บ้านที่ดี ดังนั้นอาจถือได้ว่า ละครโทรทัศน์ทำหน้าที่เป็นกลไกในการถ่ายทอดมายาคติที่ว่า ชีวิตผู้หญิงคือการแต่งงาน ไม่ใช่การทำงาน

ชนัญชี กาญจนอุไรโรจน์ (2538) ได้ศึกษาภาพลักษณ์สตรีในหนังสือพิมพ์รายวันในช่วงปี 2528-2537 พบว่า หนังสือพิมพ์รายวัน มีการนำเสนอภาพลักษณ์ของสตรีในประเด็นสตรีกับความงามมากที่สุด การนำเสนอภาพลักษณ์ของสตรีมักอยู่ในรูปของภาพ หรือภาพประกอบข่าว ทิศทางในการนำเสนอมักเป็นกลาง บทบาทที่นำเสนอมากที่สุดคือบทบาทของผู้หญิงยุคใหม่ มีฐานะเป็นผู้

กระทำ สตรีที่ปรากฏเป็นข่าวมากที่สุดคือ สตรีระดับผู้นำ ส่วนปริมาณของสตรีที่นำเสนอมากที่สุดคือปริมาณทลสาธารณะ แต่สำหรับภาพลักษณ์ของสตรีในข่าวหน้าหนึ่งนั้น มีการนำเสนอที่แตกต่างออกไป คือ เสนอประเด็นสตรีกับความรุนแรงมากที่สุด มักนำเสนอในรูปแบบของข่าว บทบาทที่ถูกนำเสนอมากที่สุดคือ วัตถุประสงค์ สุภาพสตรีในข่าวหน้าหนึ่งมักมีฐานะเป็นผู้ถูกกระทำ สตรีที่ปรากฏในข่าวเป็นสตรีระดับธรรมดาสูงกว่าระดับผู้นำ สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์ของสตรีในหนังสือพิมพ์รายวันเป็นไปในรูปแบบที่ดีขึ้น แต่สำหรับข่าวหน้าหนึ่งนั้นยังคงนำเสนอในรูปแบบเดิม ๆ

ปัญญา รักแตงาม (2538) ทำการศึกษาวิเคราะห์รายการโทรทัศน์สำหรับสตรีที่ออกอากาศตั้งแต่เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2537 พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับสตรีนำเสนอบทบาทสตรีในภาพลักษณ์ใหม่ คือภาพลักษณ์ของผู้หญิงทำงานมากที่สุด และมักนำเสนอกลุ่มสตรีชนชั้นกลางเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาพบว่า มักนำเสนอการพัฒนาในระดับโลกภายนอกมากกว่าการพัฒนาในระดับตนเองและระดับครอบครัว แต่อย่างไรก็ดี เนื้อหาเพื่อการพัฒนาในระดับโลกภายนอกจะได้รับการนำเสนอเพียงบางประเด็นเท่านั้น ประเด็นการเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยียังไม่ได้รับการนำเสนอมากเท่าที่ควร สรุปได้ว่า ผู้ผลิตรายการยึดหลักของทฤษฎีสตรีศึกษาแบบ System Approach คือ เห็นว่าสตรีจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่มีได้กล่าวถึงเรื่องของความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ

งานวิจัยเหล่านี้ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และสามารถนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับเบื้องหลังการผลิตเพลง

ศมกมล ลิ้มปีย์ (2532) ได้ทำการศึกษาบทบาทของระบบธุรกิจเพลงไทยสากลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลง โดยได้ศึกษาเพลงไทยสากลในช่วงปี 2522-2532 ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์ผลงานเพลงของศิลปินนั้น เป็นไปตามแนวทางที่ผู้ผลิตวางไว้ และตามทิศทางของตลาด ทั้งนี้เป็นเพราะธุรกิจเพลงไทยสากลที่ได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนศิลปินให้มีความพร้อมในการสร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการบั่นทอนจินตนาการของ

ศิลปินที่ไม่อาจสร้างงานตามความต้องการของตนได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศิลปินสร้างงานออกมาขาย เพื่อความอยู่รอดและเพื่อผลประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าสร้างสรรค์ตามครรลองแห่งศิลปะ นอกจากนี้ ศิลปินยังต้องคอยสังเกตดูว่า ขณะนั้นผู้ฟังนิยมเพลงแนวใด เพื่อจะได้สร้างงานออกมาในลักษณะเดียวกัน งานของตนจะได้ขายได้และได้รับความนิยม ฉะนั้น เทปเพลงที่ออกมาจำนวนมากจึงมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

ขจร ฝ้ายเทศ (2540) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลงของผู้ประพันธ์เพลงลูกทุ่ง ลพ บุรีรัตน์ ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงแรกที่ลพ บุรีรัตน์ได้เข้าสู่อาชีพนักประพันธ์เพลงนั้น เขาได้มีโอกาสเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการประพันธ์เพลง การขับร้อง การเล่นดนตรี ทั้งนี้เนื่องจากเขาได้อยู่ในแวดวงศิลปินอย่างแท้จริง ได้เป็นศิษย์ของครูเพลงที่เปี่ยมไปด้วยความรู้และทักษะทางศิลปะ อย่างไรก็ดี เขาไม่มีโอกาสได้สร้างสรรค์ผลงานเพลงมากนัก และยังคงประพันธ์เพลงตามแนวทางที่ครูสอนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ จนต่อมาเมื่อเป็นยุคของระบบอุตสาหกรรมทุนนิยม วงการเพลงลูกทุ่งได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก กล่าวคือ มีการผลิตผลงานเพลงออกมามากมาย ผู้ผลิตจึงต้องการผลงานเพลงลูกทุ่งแนวใหม่ ๆ จำนวนมาก ช่วงเวลานี้ลพ บุรีรัตน์ได้สร้างสรรค์ผลงานออกมามากขึ้น แต่ก็ได้ถูกนายทุนเอาเปรียบ ทำให้ได้รับค่าตอบแทนไม่มากนัก แต่ก็ได้มีโอกาสสร้างชื่อเสียงโดยการประพันธ์เพลงสร้างสรรค์สังคมจนได้รับรางวัลจากสถาบันวัฒนธรรมต่าง ๆ ทำให้เขาได้ชื่อว่าเป็น “ครูเพลง” ของวงการลูกทุ่ง หลังจากนั้น เขาจึงสามารถต่อรองกับนายทุนได้ ทำให้ไม่ถูกเอาเปรียบเช่นเดิม ในระยะต่อมาวงการเพลงลูกทุ่งได้ขยายตัวอย่างมาก เนื่องจากระบบอุตสาหกรรมทุนนิยมทำให้มีคู่แข่งนำเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาเผยแพร่แก่ผู้ฟังไทย ลพ บุรีรัตน์ได้ปรับตัวโดยการสร้างสรรค์เพลงลูกทุ่งแนวใหม่ที่เป็นการผลิตผลงานเพลงสตริงเข้ากับเพลงลูกทุ่งที่พัฒนามาจากเพลงพื้นบ้าน ผลงานแนวนี้ที่ประสบความสำเร็จอย่างมากคือ ผลงานชุด “อ้อฮ้อหล่อจัง” ของพุ่มพวง ดวงจันทร์ ซึ่งเนื้อหาของบทเพลงเสนาสภาพของผู้หญิงที่กล้าแสดงออกตามแบบวัฒนธรรมตะวันตก ในขณะที่เดียวกันก็มีความเป็นเพลงพื้นบ้านอยู่ในตัว คือมีการเกี่ยวพาราสีผู้ชายในลักษณะตลกสองแง่สองง่าม ผลงานชุดนี้ได้ส่งผลกระทบต่อวงการเพลงลูกทุ่ง ทำให้มีการผลิตผลงานตามแนวทางของลพ บุรีรัตน์ ออกมาอีกมาก อย่างไรก็ดี ไม่อาจจะพูดได้ว่าลพ บุรีรัตน์แต่งเพลงตามใจนายทุน เนื่องจากว่าเขายังรักษาคุณค่าของควมมีศิลปะไว้ โดยยังคงประพันธ์เพลงที่มีเนื้อหาสาระและสร้างสรรค์สังคมอยู่

นัจนันท์ พฤกษ์ไพบุลย์ (2540) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการประพันธ์เพลงเพื่อใช้ในงานสื่อสารมวลชนของ สง่า อารัมภีร โดยศึกษาประวัติชีวิต และผลงานด้านเพลง ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการประพันธ์เพลง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างผลงานเพลงของ สง่า อารัมภีร มี 5 ประการ คือ หนึ่ง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนดนตรี สอง คุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกับการเรียนดนตรี สาม โอกาสในการเรียนดนตรี สี่ โอกาสในประสบการณ์ด้านดนตรี ห้า โอกาสในการทำงานด้านดนตรี ส่วนของการวิเคราะห์ผลงานพบว่า ผลงานของ สง่า อารัมภีร ใช้รูปแบบทั้งเหมือน และคล้ายคลึงกับอันทลัษณ์เดิม คือ กลอนและกาพย์ สรุปจากงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักประพันธ์เพลงนั้น นอกจากจะมีความรู้ด้านดนตรีและภาษาอย่างดีแล้ว สิ่งสำคัญคือ แรงบันดาลใจ ความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการที่มีอยู่เฉพาะตัวของบุคคลนั้น

งานวิจัยเหล่านี้ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ประพันธ์เพลง และยังใช้ประกอบการวิเคราะห์ถึงปัจจัยเบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น